L'ARXIU DELS SENYORS DE LES BARONIES DE BELLPUIG I LINYOLA

(Sobre notaris, administradors i altres temes curiosos relacionats amb la baronia de Bellpuig)

per **Ramon MIRÓ i BALDRICH**

L'INVENTARI DE DOCUMENTS DE L'ARXIU

A l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC), en el fons comarcal (FC), i específicament en el material arxivat corresponent a Bellpuig, hi ha dos llibres manuscrits de mitjan segle XVIII que contenen un inventari de les escriptures i altres papers que hi havia hagut a l'arxiu dels senyors de la baronia, guardat a Bellpuig, probablement a la part habitable del castell que encara utilitzava l'administrador de les baronies quan hi habitava o, més endavant, quan s'hi traslladava. Són els núms. 5 i 6, i a més de coincidir a grans trets en el contingut, afirmaríem que són fins i tot de la mateixa mà, encara que el núm. 6 presenta una lletra més menuda i, per tant, el text ocupa menor extensió.

A tots dos s'hi fa la precisió que aquest arxiu fou traslladat a Madrid. Al número 5, que és el que usarem bàsicament de referència en el present treball,[1] trobem que la precisió és feta ja al títol del volum escrit al llom; diu: "Núm. 1º / INDICE / y

1. El criteri ha estat simplement pel fet que aquest és considerat, dels dos, la primera còpia i la més important (vid infra). El núm. 6 porta per títol *Sumario de las escrituras y otros papeles / que existen en el Archivo que el Excelentísimo Señor Duque de Sessa / y Baena, mi señor, tiene en su Villa de Bellpuig, que hazen / por sus Estados de Cataluña y otros*. Les dues còpies contenen el mateix a grans trets, però hi ha algunes diferències que anirem precisant tot seguit (en paginació, en apartats continguts –els dos plecs extrets de 6 i afegits a 5- , en detall de regests en algun cas). En deduïm que un i altre llibre han estat fets tot copiant el primer índex original d'inventari que es féu en ocasió del trasllat, és a dir, el que fou traslladat amb l'arxiu a Madrid.

sumario / de las Escri- / turas que exi- / istian en el / Archivo de / Bellpuig / Y oy en el / de S. E. en / Madrid". I a l'interior comença:

"Índice general y sumario razonado / de las escrituras y otros papeles / que existían en el archivo de Bellpuig, del ex[celentísi]mo s[eñ]or Duque de Sessa y Baena etc., / que hacen por sus estados de Cataluña y otros. / Y se enviaron al de su ex[celenci]a en Madrid, / en el año de 1750 o próximo a él, según / notas de esta administración, que era en Bellpuig, de su ex[celenci]a. / Contiene con los índices del / principio, y añadido al fin, 331 hojas, / digo páginas 662, dos en cada / hoja o fóleo de papel, in- / clusos dichos índices. Y en / todo el libro son 1865 o más / documentos que se relatan." (foli 1r, sense foliar ni paginar).

Segueixen uns fulls d'índex temàtic abreviat, insertats posteriorment, i amb lletra diferent. Diu:

"Indice abrebiado de la foliación de un Libro enquadernado, que principia con otro índice general alfavéthico de lo que conti[e]ne y se comprende, excluso dicho índice, de 597 foliaciones por llanas.

Cuyo Libro es copia del que acompañó a los documentos y papeles notados en él, y que existían en la Escrivanía de la Curia de Belpuig en calidad de Archivo de los pertenecientes a S. E. como Duque de Sessa, y hasta que con su orden se trasladaron al Archivo de su casa en Madrid, que se supone fué en el año de 1750 o próximo a él."

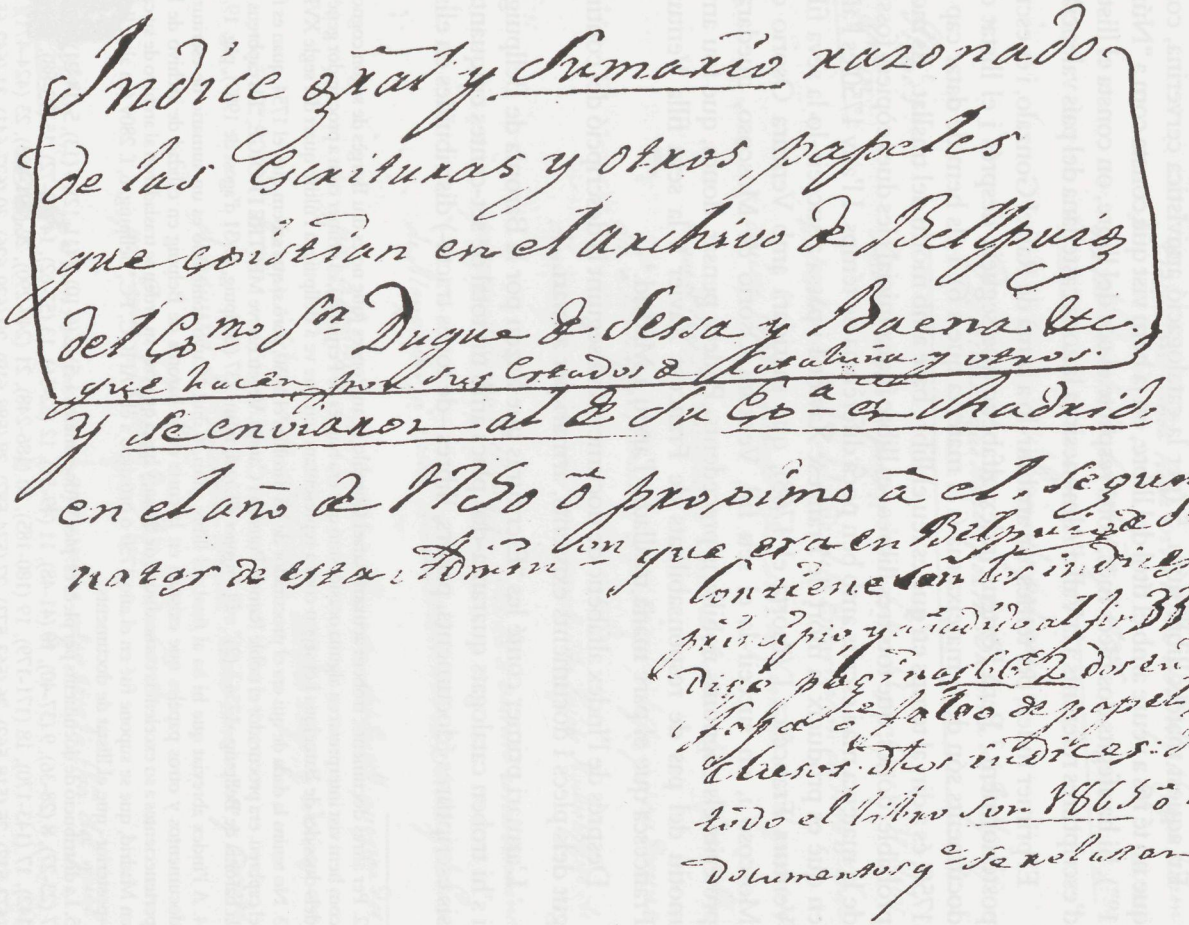
Després d'aquest primer índex global segueix una nota aclaridora de l'existència dels dos llibres, còpia ambdós del llibre índex que fou fet en ocasió del trasllat de l'arxiu a Madrid, i que acompanyà la resta de l'arxiu. Diu la nota:

"De otra copia semejante al referido Libro aunque con diverso méthodo se segregó, por no estar comprehendido en ésta, las notas de los Documentos y papeles tocantes a la Baronía del Valle de Almonecir en Valencia, y se unió a la que de esta yndice trata, por lo qual es variada su foliación por fojas, y no por planas, siendo la primera 282, hasta 299, en que se numeran ciento veinte y siete documentos.

Cuya otra copia según queda referido existe en poder de mi sostituto en Belpuig, Don Pablo Ponces, a quien la entregué y firmó su recibo según se refiere en el pliego siguiente, el qual y éste también se une a la referida primera copia para que siempre conste lo expresado en ambos pliegos.

(signat i rubricat:) Rafael Gonzalo Ortiz"

Així s'explica, doncs, l'existència d'un primer llibre índex, que es redactà en ocasió d'haver d'enviar tot l'arxiu senyorial a Madrid, i de dues còpies diferents, que són respectivament els volums núms. 5 i 6 a què ja hem fet al·lusió. Alhora,

Indice exact y Sumario razonado
de las Escrituras y otros papeles
que existian en el Archivo de Bellpuig
del Exmo Sor Duque de Sessa y Baena etc.
que hacen poder sus Criados de Cataluña y otros.
y se enviaron al E. de su Exa de Madrid
en el año de 1750 ó proprimo à el. segun
notas de este Archivo con que era en Bellpuig de sus Exas.
Contiene con los indices del
principio y finido al fol. 332 hojas
diez paginas 62 dos en cada
hoja de Folio de papel, en
Cuyos dos indices: y en
todo el Libro son 1865 ó mas
Documentos q se relacionan

Inici del llibre índex Bellpuig.5 (AHCC).

la nota explica la diferent numeració dels fulls dels llibres que contenen les còpies: foliació per planes (és a dir, paginació) en el 5 i foliació per fulls o folis (foliació pròpiament dita) en el 6. I mostra també el caràcter de primera còpia del núm. 5 –o còpia principal-, puix que s'han extret de la segona còpia parts que no es trobaven en aquesta i s'hi han adjuntat (les notes sobre la baronia d'Almonesir).

En aquest mateix llibre núm. 5 (per la catalogació arxivística cerverina, cosa que no té res a veure amb el títol del llibre, on ja hem vist que consta com a "Núm 1º"), hi ha afegits dos plecs més, solts respecte al cos del llibre, on consta el llistat d'escriptures referents a la Vall d'Almonesir (a la zona castellana del país valencià).

El primer índex, per temes, cal atribuir-lo a la mà de Rafael Gonzalo, i és escrit posteriorment.[2] Però l'extens índex alfabètic que segueix després i el llistat de documents són de la mateixa mà (i la mateixa que a 6), i els hem de datar cap al 1750, és a dir, al temps en què es féu el llibre base amb motiu del trasllat.[3] És molt probable, doncs, que tots tres llibres –el llibre índex inicial i les dues còpies- fossin de la mateixa mà i escrits amb ben poca diferència de temps. I l'any 1750 és l'any en què es produeix la mort de Francesc Xavier I i passa a succeir-lo la seva filla Ventura Francesca I (morta el 1768), que maridarà amb Ventura Osorio de Moscoso i, en succeir-la el seu fill, Ventura Osorio de Moscoso, quedaran preterits els cognoms nobiliaris precedents. Podem pensar, doncs, que fou amb motiu del pas de responsabilitats de Francesc Xavier a la seva filla Ventura Francesca que el pare manà traslladar l'arxiu a Madrid.[4]

Després de l'índex alfabètic de documents va seguint la descripció del contingut dels plecs i documents existents, armari per armari.

L'armari primer conté les "Escrituras que hazen por la Baronía de Bellpuig", i s'hi troben catalogats quaranta-dos plecs amb un total de set-centes cinquanta-sis escriptures (documents, papers, llibres –de tot es tracta-) distribuïdes en ells.[5]

---

2. Per altres documents, trobem actuant Rafael Gonzalo i Pau Ponces (que no es diu Burgès de segon cognom com hem vist interpretat en alguna ocasió, sinó que era burgès de Perpinyà), el primer com a procurador general dels ducs des de Barcelona i el segon com a representant seu que ve a Bellpuig, a l'últim quart del segle XVIII.

3. No tenim la dada de qui era el procurador de les baronies el 1750, però sí que sabem que, el 1754, quan es féu el capbreu, era procurador el noble Ramon Ponsich i Camps. Vegeu Esteve MESTRE I ROIGÉ, "Els capbreus de la baronia de Bellpuig –1754- (2)" a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 237 (Bellpuig, 19/31 d'agost de 1989), pàg. 19.

4. A l'índex abreviat que hi ha al final del llibre núm. 6 diu: "Cuyo contenido es un sumario de escrituras, documentos y otros papeles que existían en la curia de la baronía de Belpuig en calidad de archivo de los pertenecientes a su excelencia como duque de Sessa, y hasta que con su orden se trasladaron al archivo de su casa en Madrid, que se supone fué en el año 1750 o próximo a él." AHCC, FC, Bellpuig, 6, f. 280v (en altra lletra –posterior- que el llistat de documents).

5. La distribució de documents per plecs és: plec 1 (documents 1-5), 2 (6-10), 3 (11-12), 4 (13), 5 (14-21), 6 (22), 7 (23-27), 8 (28-36), 9 (37-40), 10 (41-48), 11 (49-51), 12 (52-56), 13 (57-62), 14 (63-72), 15 (73-88), 16 (89-142), 17 (143-170), 18 (171-179), 19 (180-185), 20 (186-248), 21 (249-290), 22 (291-423), 23 (424-471), 24 (472-517), 25 (518-562), 26 (563-573), 27 (574-587), 28 (588-619), 29 (620-626), 30 (627-641), 31 (642-651), 32 (652-662), 33 (663-674), 34 (675-686), 35 (687-694), 36 (695-699), 37 (700-714), 38 (715-726), 39 (727-740), 40 (741-749), 41 (750-755), 42 (756).

Fº

Sumario de las Escrituras, y Otros Papeles, que Existen en el Archivo que el Exmo Sr. Duque de Sessa, y Baina mi Señor tiene en su Villa de Bellpuig, que hazen por sus Estados de Cataluña y otros

Sumario primero

Escrituras que hazen por la Baronia de Bellpuig

Pliego 1º
Nº 1º

Pmo un autho en pergamino la ffha del qual fue à 17 delas Kalendas de Dezbre del año dela Encarnacion de Nro Sr Jesu chisto 1133. Reynando el Rey Luiz de francia con el qual consta que el Nob Dn Raymundo Conde de Barna dió en franco Alo dió à Berenguer Amallí y à su Muger, è hijos, y à sus Descendientes, y Succesores su Tierra nombrada Pujols Rubiols (que de presente se llama Bellpuig) que linda à Oriente con el Termino de Monpaster, à medio dia con el Termino de Verdu, y de Piera: à Poniente con la tierra llamada del Portell, que por dos partes, ò Selvas se va ala Sinoga del Rio Corp; y à Cierzo con el Termino de Anglesola el qual autho esta escrito, y Cerrado por Poncio Escrivano de dho Señor Conde.

Nº 2

Item otro autho en pergamino algo roto la ffha del qual

Primera pàgina de regest de documents. Llibre índex Bellpuig.5 (AHCC).

El fet que l'embalum sigui tan divers explica que hi hagi plecs o lligalls que comprenen un sol document (un llibre) i altres que en contenen més d'un centenar (plecs solts, fulls volanders), com a casos més extrems. Quan el tema és el mateix o similar i no cal diferenciar els fulls, també es resol el conjunt amb una sola entrada de document.[6]

L'últim document, el núm. 756, era, probablement un índex anterior de l'arxiu.[7] Tot seguit consta la "Addición de escrituras que hacen por la Baronía de Bellpuig en el armario 3 estancia 1" i, pels dos documents següents, que són dues còpies d'aquell mateix llibre, l'una en paper de "marquilla" i l'altra en paper comú, en què consta la nota "y traducida en lengua castellana", sabem que aquest índex inicial era escrit en català.

L'addenda, continguda en aquest armari tercer, primera estança,[8] conté aquests dos llibres més tres plecs més de documents (del 759 al 773).[9]

Continua després amb l'armari tercer, a la seva segona estança, que conté les "Escrituras que hazen por la venerable Unión de presbíteros de la iglésia de Bellpuig y por algunos Beneficios de los quales es patrón el señor de la Baronía de Bellpuig". Hi ha vint documents de la Unió de preveres, distribuïts en dos plecs.[10] Més una sèrie de plecs corresponents als beneficis instituïts pels senyors de la baronia.

Són: el "Beneficio de Santa Maria en el altar de San Martín de la iglésia parroquial de Bellpuig instituido" (tercer plec, amb un sol document); el "Beneficio de Santa María en la iglesia del lugar de Villanueva de Bellpuig instituido" (quart plec, d'un document); el "Beneficio de Santa María en el castillo de Bellpuig fundado" (cinquè plec, dos documents); el "Beneficio de Santa María en la iglesia del lugar de Castellnou de Ceana instituido" (sisè plec, cinc documents); els "Beneficios en uno de San Miguel en la iglesia de San Miguel

---

6. Així, el document número 20 diu: "Item un pliego de ynformes y otros papeles simples, que hacen por la causa que don Pedro de Eril y sus curadores susitaron contra el illustre don Fernando de Cardona sobre la baronía // de Bellpuig, en tiempo de la magestad Cezárea." (pàgs. 11-12)

7. Diu el text del regest: "Item un libro grande con sus cubiertas, que contiene un sumario de todas las escrituras que antiguamente se hallavan en el Archivo que el Ex[celentísi]mo S[eño]r Duque de Sessa tiene en su villa de Bellpuig." (pàg. 330). Ni aquest ni les dues còpies s'han de confondre amb l'índex originat pel trasllat; de fet, només la còpia traslladada al castellà podria correspondre-hi, però l'haurien hagut d'actualitzar i és també improbable que, essent-ho, constés com a un document més al propi llibre índex general.

8. Aquest salt de l'armari primer al tercer fa pensar que tota la documentació referent a la baronia de Bellpuig devia trobar-se seguida i, o bé aquest primer armari era prou gran per encabir-la tota, o hem de pensar que el copista s'oblidà de fer més precisions de distribució pel fet que es trobava tot seguit, i no reprengué aquest criteri de distribució material fins passar a precisar l'addenda d'aquests documents. En aquest segon cas –que sembla el més lògic-, podria ser que els documents de la baronia de Bellpuig ocupessin tot el primer armari, tot el segon i la primera estança del tercer.

9. Són: (757), (758), 43 (759), 44 (760-769) i 45 (770-773).

10. Plecs 1 (1-7), 2 (8-20). Del disset al vint es troben afegits, de mà diferent.

de Barcelona y el otro en el altar mayor de la iglesia parroquial de Palamós fundados" (setè plec, dos documents); i la "Iglesia parroquial de Santa María de Ballestar" (plec vuitè, amb un document consistent en diverses lletres de pergamí).

A la tercera estança de l'armari tercer hi ha les "Escrituras que hacen por la jurisdicción de la Agua del Río Corp". Són quatre plecs amb trenta-tres documents.[11]

I a la quarta estança de l'armari tercer hi ha les "Escrituras que hacen por el castillo y término de Seana, y por la Quadra llamada de Seana, la qual posehe la universidad de Barbens y se tiene en alodio y señorío del honor de Bellpuig". Un plec amb sis documents.

L'armari quart devia ser força més estret, si ens atenim al nombre de documents que conté. A la primera estança hi ha els "Authos y escrituras hacientes por los castillos, lugares y términos de Ballestar y Almaçor, con otras escrituras tratantes de Mn. Juan de Casaldàguilla y de Mn. Juan de Lladornosa, y Violante en segundas nupcias de aquel muger, empero en primeras nupcias de Mn. Antonio Casaldàguila, señor de Almaçor y Ballestar". Són tres plecs amb quinze documents.[12]

A la segona estança de l'armari hi ha els "Authos y escrituras hacientes por los lugares y términos de Utxafava y Alberchs". Un plec amb tres documents.

A la tercera, els "Authos y escrituras hacientes por las juridicciones del Mor, de la Quadra dicha d'en Solsona, de la Corbella y Quadra de Calasans, en la veguería de Tárrega." Són dos plecs amb deu documents.[13]

I a la quarta estança hi ha els "Authos y escrituras hacientes por la villa de Liñola, que es de por si, y antiguamente de don Jayme, conde de Urgel; después del noble don Guerau Alamany de Cervelló, governador de Cathalunya, y después del noble don Raymundo de Cardona 1º". Un sol plec amb cinc documents.

L'armari cinquè, a les seves estances primera i segona, conté les "Escrituras que hacen por la villa y condado de Palamós", que són un total de dos-cents vint-i-set documents distribuïts en dotze plecs.[14]

---

11. Plecs 1 (1-12), 2 (13-22), 3 (23-26), 4 (27-33). Els tres últims documents són afegits d'una mà posterior.

12. Plecs 1 (1-7), 2 (8-14), 3 (15).

13. Plecs 1 (1-9), 2 (10).

14. Els documents compresos són: a la primera estança, nou plecs que comprenen dos-cents documents. Plecs 1 (documents 1-3), 2 (4-9), 3 (10-19), 4 (20-49), 5 (50-84), 6 (85-107), 7 (108-113), 8 (114-172), 9 (173-200). A la segona estança, tres plecs amb vint-i-set documents. Plecs 10 (201-209), 11 (210-216), 12 (217-227).

A la tercera estança del cinquè hi ha les "Escrituras que hacen por la baronía de Calonge y sus parroquias". Són set plecs amb vuitanta-cinc documents.[15]

I a l'últim armari, el sisè, trobem a la primera estança les "Escrituras que hacen por las casas citas en la ciudad de Barcelona y en la calle llamada de la Merced. Por los castillos del Penal y de Lunyell, y de Camarasa, y Cubells". De les cases de Barcelona hi ha un plec amb vuit documents; de Penal i Llunell[16] un altre plec amb diverses escriptures (considerades com un sol document); i de Camarasa i Cubells també un plec amb una sola entrada de documents que conté diferents escriptures dels castells de Camarasa i Cubells.

A la segona estança del sisè hi ha, finalment, els "Authos y escrituras que hacen por el ducado de Soma, condados de Olivito, Trivento, Avelino y demás estados de Italia, y por el oficio de gran almirante de Nápoles". Són tres plecs amb seixanta-quatre documents.[17]

Aquests sis armaris, doncs, probablement de la mateixa alçària i diferent amplada, i tots ells distribuïts en quatre estances (lleixes o departaments), constituïen la materialitat de l'arxiu que els senyors de la baronia tenien al castell de la vila de Bellpuig.

No sabem si van endur-se els armaris i tot en el trasllat dels documents a Madrid, però és probable que allí mantinguessin la mateixa ordenació, puix que només així s'entén que n'haguessin tret dues còpies més d'inventari per deixar-les aquí per a ús dels administradors i perquè aquests poguessin demanar còpia de document precís –i a Madrid sabessin exactament on localitzar-lo- si calia en algun plet o en la defensa d'algun dret senyorial.

Entre els documents conservats a l'arxiu de Cervera hi ha també algun llibre de còpies de documents que exemplifica bé aquesta necessitat. En general, els qui hem tractat la història de Bellpuig hem fet ús d'aquestes còpies en lloc d'anar a trobar els documents originals a l'arxiu dels Medinaceli.

És clar que n'hi ha molts de regestats a l'índex i no copiats que ens podrien interessar per a diversos estudis, però de moment els veiem lluny del nostre abast.[18]

---

15. Plecs 1 (1-13), 2 (14-28), 3 (29-81), 4 (82-106), 5 (107-171), 6 (172-176), 7 (177-185).

16. Penal es troba al terme de Bellcaire d'Urgell, i, amb Llunell, Almenara i Algerri com a cap, formaven part de la baronia d'Algerri, al segle XVII (GGCC, X, 361).

17. Plecs 1 (1-12), 2 (13-23) i 3 (24-64).

18. Alba Vallés, al seu article "L'arxiu de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya durant la guerra del francès" (*Terra Rubra*, núm. 80, Tarroja, gener-febrer de 2003, pàgs. 10-12), a banda d'explicar les vicissituds de l'arxiu que els Ducs de Medinaceli tenien a la Casa Palau Gralla, al carrer Portaferrissa de Barcelona, i com acabà traslladat també a Madrid per ordre del duc Luis Tomás Fernández de Còrdova (Madrid, 7 de desembre de 1857), parla de la intenció de la Generalitat de Catalunya de signar un conveni amb la Fundació Casa Ducal de Medinaceli per a la microfilmació de tota la documentació catalana de l'arxiu i la instal·lació d'un centre d'estudis a Poblet, conveni que ja ha produït alguns fruits segons ens confirma Joan Yeguas. A veure si al final podrem tenir la part d'aquesta documentació conservada una mica més a l'abast.

La consulta dels regests de documents que són donats en les còpies permet l'ús de dades puntuals per a treballs diversos. Avui, però, a més de la descripció detallada que n'hem fet per donar una idea de la materialitat real d'aquest arxiu, pretenem extreure'n també algunes dades sistematitzades.

En concret, hem recollit les referències a notaris de Bellpuig i de l'entorn i hem pogut comprovar que d'una colla no en teníem pas altra font de coneixement.

En un altre apartat hem considerat els administradors, procuradors, governadors, etc. dels senyors de la baronia que podem concretar a partir dels resums dels documents.

I en un últim apartat hem reprès alguna dada curiosa que complementa un treball ja fet o que ens ha semblat interessant de comentar per les motivacions que ja fem explícites en els comentaris.

ELS NOTARIS

Vam establir un primer cens de notaris de la vila de Bellpuig atenint-nos als llibres conservats a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, on van a parar els llibres de notaria, puix que Cervera és cap del partit judicial d'aquesta zona.[19]

Ara podem complementar significativament el llistat. Hem confeccionat el quadre adjunt tot precisant a la primera columna el nom de qui actua de notari, a la segona l'ofici principal amb què consta, a la tercera els anys en què apareix amb aquesta funció al llistat de documents (al llibre núm. 5) i finalment, a la quarta, els anys dels quals se'n conserva protocols a l'AHCC.

Sabem que amb anterioritat a l'existència dels notaris professionals a la vila, n'exercia el càrrec el rector o, per delegació o absència, el vicari de l'església parroquial de Sant Nicolau, de Bellpuig. No volem tirar, però, pel dret, i incloure la llista de rectors i vicaris com a notaris, sinó que ens limitem a assenyalar els casos en què n'hem pogut comprovar l'exercici de la funció en la signatura d'algun document. Dels casos que n'hem obtingut, només en una ocasió (el 1460), consta que sigui el rector que fa efectivament de notari per a aquell document.[20] En els dos més antics (anys 1255 i 1386), consta només com a prevere. I en un altre (el 1442) consta explícitament que actua el vicari en nom del rector. En els altres casos

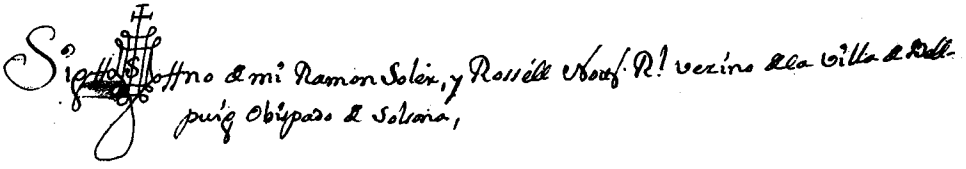
---

19. "Notes d'arxiu" a *El Pregoner d'Urgell*, núm. 247 (Bellpuig, segona quinzena de gener de 1990), pàg. 19. La feina ens venia donada amb la publicació de l'obra de Montserrat Canela i Garayoa i Montse Garrabou i Peres, *Catàleg dels protocols de Cervera*. Fundació Noguera (sèrie Inventaris, 8), Barcelona, 1985.

20. Tot i no ser-hi precisat el nom, és probable que fos mossèn Francí Rossell, puix que encara el trobem exercint de rector l'any 1497, en què era vicari mossèn Bartomeu Arrufat i actuava com a notari quan calia. Podem relacionar els dos noms gràcies al llistat del fogatge de 1497. Vegeu Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1497. Estudi i transcripció* (Fundació Salvador Vives i Casajuana, 111-112), v. II, Barcelona, 1991 [1992], pàg. 236.

Notari	Ofici	Anys (llibre 5)	Protocols
Guillem de Leviosala	prevere	1255	
Jaume de Santorn	prevere	1386	
Bernat Roig	prevere, vicari	1414	
Francesc Pelliça	notari públic	1417, 1439	
Francesc Rossell	prevere, rector	1442	
Pere Canals	prevere, vicari	1442	
Gabriel Cortit	notari públic	1457	
?	rector	1460	
Pere Molle	prevere, vicari	1484	
Bartomeu Arrufat	prevere, vicari	1490, 1497, 1504	
Joan Gerona	prevere, vicari	1512	
Joan Janer	prevere, vicari	1516	
Joan Borràs	prevere, vicari	1531	
Francesc Garriga	prevere	1534	
Joan Català, de Lleida	notari públic	1541, 1555, 1564, 1569	
Onofre Benet Garriga	notari públic	1556, 1560, 1562, 1564	
Francesc Gener (o Janer)	regeix escriptures d'O. Benet Garriga	1564	
Baltasar Català	notari públic	1571, 1580, 1581	
Antoni Joan Mestre	notari públic	1579	1574-1580
Joan Janer	notari públic	1589, 1594, 1602, 1603	1586-1608
Jeroni Simó	notari públic		1596-1596
Francesc Janer	notari públic	1619-1624, 1626, 1630	1616-1638
		1633-1636, 1638	
Antoni Borràs	prevere, capellà major	1631, 1633	
Hilari Ribes	notari públic		1642-1651
Isidre Calbís	notari públic		1649-1678
Josep Trilla	notari públic	1657, 1659	
Joan Rossell	notari públic		1660-1685
Antoni Tomàs	notari públic	1683, 1686, 1687, 1688	1677-1692
Joaquim Rossell	notari públic i escrivà	1690, 1692, 1693, 1695	1686-1716
		1696, 1697, 1698	
Francesc Bosch	notari públic		1700-1704
Joan Fransoy	notari públic	1693	
Joan Serra	notari públic	1698	1693-1722
Ignasi Ribes i Soldevila	notari públic		1720-1724
Rafel Soler	notari públic	1729	1724-1767

Quadre dels notaris de Bellpuig fins a mitjan segle XVIII, en base al llibre índex i als protocols conservats

Signatura notarial de Ramon Soler i Rossell

apareix directament el vicari actuant de notari. Hem d'entendre, doncs, que habitualment el rector delegava aquesta feina en el vicari.

En aquest primer període hi ha dos casos en què no n'hem pogut precisar l'ofici, el de Francesc Pelliça (anys 1417 i 1439)[21] i el de Gabriel Cortit (1457). Hem d'entendre que es tractava de notaris laics, casos ocasionals encara a la vila, durant el segle XV.

Actuant el rector o el vicari, la fórmula, quan apareix, és "notari per autoritat apostòlica", i sembla que era el bisbe qui tenia potestat per al nomenament dins la diòcesi corresponent.[22]

A la baronia de Bellpuig, els senyors aconseguiren, per butlla papal signada per Climent VII el trenta-u d'agost de 1526, la fundació de la Venerable Unió de preveres, sota patronatge dels senyors de la baronia.[23] A partir d'aquest moment, domina ja la forma "capellà major" per designar el rector de la parroquial de Bellpuig.

---

21. Escrit Francesc Pellissa, el trobem també actuant com a notari públic de la vila de Bellpuig el 1426 (és a dir, en el període comprès entre aquests dos anys esmentats), però sense cap més precisió sobre ell. Vegeu AHCC, FC, Bellpuig, 7 *Libro llebador de Bellpuig en 1783*, f. 6r.

22. Almenys, això és el que succeeix en altres zones on s'han conservat alguns nomenaments de notari per autoritat apostòlica.

23. Un resum dels patronats de beneficis eclesiàstics que tenien els senyors de la baronia, fet en un llibre de documentació de l'administrador de les rendes Ramon Maria de Jover i de Viala, diu: "En la villa y baronía de Bellpuig tiene su Excelencia el Patronato activo y pleno de la Venerable Unión de presbíteros de la parroquial yglesia de Bellpuig, en virtud de bula pontificia de Clemente 7° del año de 1526, con facultad de nombrar y remover sus individuos, visitar y hacer ordinaciones. Cuales individuos que nombra su Excelencia libremente son los siguientes, pagados de las rentas de la misma Unión:

Un capellán mayor, que es el párroco de dicha villa de Belpuig.

Otro capellán 2°, vicario o teniente del mismo párroco en Belpuig.

Otras cinco capellanías, o capellanes presbíteros que residen en dicha yglesia.

Un sacristán mayor, un campanero y quatro monacillos de servicio.

Un maestro de capilla solfista; un maestro de órgano o organista.

Y tres vicarios curados que residen y exercen la cura de almas, el uno en el pueblo de Vilanova, el otro en el pueblo de Golmés y el otro en el pueblo de Utxafava, sufragáneos de la dicha parroquia de Bellpuig.

Son también de patronato y presentación de su Excelencia en idem:

Dos beneficios reunidos, titulados de Santa María del castillo y de San Pedro y San Pablo, en dicha parroquial yglesia de Belpuig.

Dos beneficios unicos, titulados de San Antonio Abad 2° y 3°, en dicha yglesia.

Dos beneficios unidos, titulados de San Juan Evangelista y Santa Catalina, en idem.

Dos beneficios unidos, titulados de San Juan Bautista y Santa Margarita, en idem.

Y otros dos o más beneficios, reunidos en uno, titulados de Santa María la vella, la Virgen del Lirio, y San Juan Evangelista, en el pueblo de Castellnou de Ceana."

I segueixen tres beneficis més, de Palamós, Calonge i Barcelona.

AHCC, FC, Bellpuig, 2. *Libro manual de notas, memorias y copia de cuentas de esta procura y administración general de los estados y rentas del excelentísimo señor Duque de Sessa etc., en Cataluña, a cargo de don Ramon Maria de Jover desde el año de 1821 hasta el de 1840*, f. 6r.

A partir de 1526, doncs, hi ha el reconeixement d'una certa independència del clergat de la baronia respecte a l'autoritat de la diòcesi i no sabem si això va influir també en aquesta delegació d'autoritat apostòlica per exercir de notaris. De fet, al 1541 ja veiem l'inici d'actuació de notaris laics que, en endavant, serà la tònica dominant; només els anys 1631 i 1633 trobem actuant com a notari el prevere Antoni Borràs, capellà major de Bellpuig, i encara consta que és en substitució del notari públic.

Això volia dir que cap a finals de la primera meitat del segle XVI ja era possible que hi hagués notari públic laic, i que la feina li donés per viure. En aquest cas, el notari és Joan Català, de la ciutat de Lleida, i consta com a notari públic de la vila de Bellpuig per autoritat reial; regeix les escriptures del reverend Miquel Paella, prevere, capellà major de l'església parroquial de Bellpuig, i això no per mort de Miquel Paella, sinó perquè li ha passat els llibres de notariat. Mossèn Miquel Paella figura encara com a capellà major (és el primer citat entre els eclesiàstics) al fogatge realitzat l'any 1553.[24]

Aquest Joan Català, que continuava fent de notari a Bellpuig el 1555,[25] deu ser el mateix que retrobem com a notari als anys 1564 i 1569, però en l'endemig consten uns altres dos noms, Onofre Benet Garriga i Francesc Gener. I no seria estrany que el Baltasar Català que apareix després fos fill seu.

Ja vam comentar el 1990 la repetició que trobàvem d'alguns cognoms; ara que en tenim un llistat més ampli, es confirma una mica més l'existència de continuïtats familiars en aquests càrrecs.

En un cas concret, el de Joaquim Rossell, el trobem en uns primers anys a la vila fent alhora de notari públic i d'escrivà i, a partir de mig decenni dels noranta, el trobem ja habitualment instal·lat a Barcelona i fent-hi de mercader, tot i mantenir aquí encara la condició de notari públic de la vila.

Un altre cas curiós és el del notari Joan Serra, contra el qual consta una informació feta al governador de les baronies de Bellpuig i admesa per l'assessor ordinari el vint de gener de 1698, en què diuen que "se nombrava y firmava como a cavallero donzell sin serlo".[26]

El llistat pot ampliar-se fàcilment amb la consideració de dades que hom pot trobar a l'arxiu municipal (especialment, el conjunt de pergamins per als segles XIV i XV); la caracterització de les dues èpoques (notari per autoritat apostòlica i notari per autoritat reial) i del moment del canvi, però, queda ben precisada.

---

24. Vegeu Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1553* (Fundació Salvador Vives i Casajuana), vol. II, Barcelona, 1981, pàg. 371.

25. També al fogatge de 1553 apareix com a habitant de Bellpuig i en qualitat de notari: "M° Jonot Catala notari" IGLÉSIES, *El fogatge de 1553*, vol. II, pàg. 372.

26. AHCC, FC, Bellpuig, 5, pàg. 130 (número 316).

ELS ADMINISTRADORS, GOVERNADORS, ETC.

És a partir de Ramon de Cardona, virrei de Nàpols, que veiem aparèixer als regests dels documents una colla de servidors dels senyors, especialment en l'administració de les baronies, degut a llur absència continuada.

Amb Ramon III de Cardona (mort el 1522), veiem desfilar com a procuradors generals mossèn Ramon de Maldà (1493), mossèn Bernat Dusay (1506), Luis de Sedano (o Cedano, 1510, 1513, 1514, 1521). Amb aquest últim apareix alhora com a procurador el 1513 Joan Vellet, de Bellpuig. I un criat, Pedro Cuyner (1519).

Amb el seu fill, Ferran I (mort el 1571), casat amb Beatriz Fernández de Còrdova, començarà la continuïtat de casoris amb aquest altre llinatge nobiliari. Té com a procuradors generals de les baronies mossèn Vicent Navarra (1528-1535), Joan Canyelles (1539, anomenat també secretari), mossèn Diego Álvarez de Peralta (1544, 1546), Diego López Cerdán (1559; com a comptador 1554, 1559 i 1569) i Antoni Sacosta (1571). Un veedor, Pere Benet Sever, de Llers (1548). Dos majordoms, Miquel Baptista (1535) i mossèn Antoni Comes (1540), i un patge, Baltasar Argensola (1546).

Amb els fills de Ferran, Lluís I (mort el 1574) i Antoni II Folch de Cardona (mort el 1606), que el succeeix i és casat amb Juana Fernández de Còrdova, tenim com a procuradors el senyor Antoni Sacosta, donzell (1571 i 1572),[27] Joan Canyelles (1576), el senyor Gaspar d'Olivó, donzell (alhora governador, 1589), Jaume Alòs Colom (1596, 1598, 1600, 1601, 1603). Governador, Pere Ausiàs March (1600-1602). Administrador dels arrendadors, mossèn Pere Ferrer, de Riudoms (1600), i tresorer Joan Tudela, mercader de Bellpuig (1603).

Amb el fill d'Antoni, Lluís II Folch de Cardona (mort el 1642), són procuradors generals Rafel Cervera (1606, 1609, 1610 –consta alhora com a ciutadà honrat de Barcelona-, 1612 i reapareix encara el 1631), don Leandre Margarit i de Gallart (1617, 1619-1624), el doctor Domingo Osuna (1637). Governador, Carles de Caldés (1618). Comptador major Juan de Aguiar (1617). Tresorer Joan Alzina, de Bellpuig (1633-1636). I arrendador de menuderies Tomàs Pujalt (1617).

El fill de Lluís II, Antoni III (mort el 1659). Procurador general, Francesc Alòs (1659).

El fill d'Antoni III, Francesc I (mort el 1688), es casà amb Isabel Fernández de Còrdova. Trobem com a procuradors generals Francesc Alòs (1659), don Jeroni de Codina (1667), don Emmanuel de Llupià (1677, 1683-1685 –és ja

27. Al regest, però, surt el 1572 com a Andreu Sacosta (i el mateix surt a l'altra còpia Bellpuig, 6); suposem que es tracta d'error del copista i és el mateix Antoni Sacosta, donzell, de l'any anterior. Vid. el segon annex.

governador general de Catalunya–, 1688). Governador, don Gabriel de Llupià (1659). Batlle de Bellpuig, Joan Fàbregues (1659); subbatlle, Jaume Grañó, de Bellpuig (1687). Assessor, el doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà, de Bellpuig (1683-1685). Tresorer, Josep Alzina (1664, 1672, 1677), el qual, el 1685, apareix com a lloctinent de governador. I correu i criat, Juan de Molina (1659).

Fill de Francesc, Fèlix I (mort el 1709), es casà amb Francisca Fernández de Còrdova. Com a procurador general continua don Emmanuel de Llupià (1689-1691, 1692 –maig–); després ho serà don Francesc de Llar (1692 –juliol–). Dos personatges de la baronia són casos que cal tractar a part per l'ascensió progressiva en càrrecs de confiança. El doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà, el 1691, continua d'assessor ordinari i alhora és tinent de governador. Pere Gomar, el 1695, apareix com a batlle de Bellpuig; el 1699, com a tresorer i tinent de governador; el 1703, en la forma Pere de Gomar, com a apoderat, i hi continua encara els anys 1704 i 1714, si bé ara sense que consti als regests el "de" nobiliari.

El fill de Fèlix I serà Francesc Xavier (mort el 1750). Continuen com a apoderats Pere Gomar (1714), don Juan Antonio de Padilla (1729) i Baltasar de Tàpies (1730).

Aquí s'acaben les dades que hem extret del llibre índex. Dels càrrecs que hem anat trobant, podríem dir que el de governador seria el més important a nivell d'exercir la justícia senyorial, i el de procurador general el més important a nivell administratiu.

Després del governador hi hauria (potser no amb continuïtat), el tinent de governador i, a les poblacions principals el batlle i, almenys a Bellpuig en algun any, el subbatlle.

En la línia administrativa, trobem que alguns anys el procurador general és anomenat també secretari; al segle XVIII, sembla preferir-se el nom d'apoderat al de procurador general. Hi podia haver altres procuradors per a funcions més concretes; darrere seu venien l'assessor ordinari i el comptador o el tresorer.

En determinats moments, però, trobem la concentració de càrrecs del tipus executiu i de l'administratiu en una mateixa persona. Així, el procurador general adopta el paper de governador en representació del senyor –i a petició expressa d'aquest– per a la presa de possessió en les successions baronials que es van produint.

El 1683, Josep Alzina, de Bellpuig, tresorer, sabem que era alhora lloctinent de governador. El 1691, és el doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà que alhora és assessor ordinari i tinent de governador. Ja hem comentat també els canvis i l'ascensió de Pere Gomar a cavall entre els dos tipus de càrrecs. Cap al 1689, el

doctor Joan Francesc Jover i Chesa (cal llegir Clusa) demanava ser governador de les baronies; no ens consta, però, que aconseguís aquest càrrec.[28]

A la segona meitat del segle XVII, doncs, és l'època en què semblen reviure els càrrecs executius i són ambicionats per personatges més aviat del món administratiu. Des del Consell de la vila de Bellpuig hi ha una certa oposició a aquest tipus d'ambicions. Aquesta conflictivitat sembla tenir una solució bastant ràpida al segle XVIII amb la situació que s'estableix després de la guerra de successió. L'únic càrrec important de representació del duc que resta just després de la guerra de successió és el d'apoderat o procurador general. I el batlle, elegit ara pel governador de Lleida, presideix l'ajuntament amb els regidors.[29]

Cap a finals de la dècada dels trenta, però, trobem als llibres de consells de la vila[30] que es distingeix entre batlle i regidor degà (tot i algun moment d'acumulació dels dos càrrecs), essent aquest últim un càrrec que esdevé vitalici, i cada any fan la proposta de terna dels altres regidors (exigida pel governador de Lleida i el corregidor de Tàrrega). La iniciativa de propostes a l'ajuntament ve ara del regidor degà, i el batlle (de vegades amb subbatlle i tot) torna a ser referenciat com a responsable de la batllia.

Els anys 1786-1788, era procurador Rafael Gonzalo Ortiz, però vivia a Barcelona i es feia substituir aquí per Pau Ponces, burgès de Perpinyà; el trobem anomenat tan aviat substitut com apoderat. Encara, el 1814, el trobem exercint d'apoderat.

Al 1827 sabem que plega del càrrec de procurador general Caetano de Solera, perquè es retira de Barcelona a València "por motivo de sus achaques y de las circustancias políticas y epidemia", i deixa com a substitut Ramon Maria de Jover, el qual ja havia treballat en l'administració de les baronies de Bellpuig almenys des de 1820, i rep confirmació del Duc de Sessa a la tardor de l'any següent.[31]

---

28. Josep M. Planes aporta dades importants per veure com Joan Francesc Jover i Clusa, doctor en Filosofia i batxiller en Lleis, aquell mateix any aconseguia augment de prestigi a Tàrrega i entorn: "El 1689, el van habilitar ja a la bossa primera[del Consell de Tàrrega]. Va rebre el càrrec de batlle de les jurisdiccions. Aquest mateix any, va anar a Barcelona per portar un tema complexíssim: la causa de la vila contra el notari Bonaventura Meià. I l'activitat oficial del jove prohom fins s'escampava més enllà dels afers públics de la pròpia vila. Així, sabem que durant 1689 el Joan Francesc era també assessor ordinari del batlle d'Anglesola; per cert, que la seva actuació va portar una certa polèmica allí, en especial amb els elets de la concòrdia de l'onzè d'Anglesola." Josep Maria PLANES I CLOSA, *La nissaga Jover de Tàrrega. Les primeres generacions (1649-1739)*. Tàrrega, 1997, pàg. 79. Tot i així, el títol general amb què obre l'apartat en retrata la valoració global: "Un jove prohom sense sort".

29. A la nova situació derivada del Decret de Nova Planta, "Els batlles eren posats pel governador de Lleida; els regidors i els oficials eren elegits cada any. De llavors en endavant el batlle ja no va ser el representant dels interessos del senyor, sinó que tenia la mateixa missió que el paer en cap, i per tant assistia a totes les reunions de l'ajuntament i se li donà el nom d'«alcalde»." Antoni BACH I RIU, *Bellpuig. Història de la vila de Bellpuig*, Bellpuig, 1998, pàg. 140.

30. A través de les dades del llibre índex ja no tenim informació d'aquest període.

31 .- AHCC, FC, Bellpuig, 2. *Libro manual de notas, memorias y copia de cuentas de esta procura y administración general de los estados y rentas del excelentísimo señor Duque de Sessa etc. en Cataluña, a cargo de don Ramon Maria de Jover desde el año de 1821 hasta el de 1840*, f. 7r.

A Ramon Maria de Jover i Vila el substituí el seu fill, Ramon Maria de Jover i de Viala. Aquest renuncià i fou succeït en el càrrec per Ramon Llobet, advocat, veí de Cervera, el 1860. En aquesta època el castell ja estava en completa ruïna, i Llobet fou l'encarregat de vendre bona part de les pedres i fustes.[32]

EL QUINTET

Introduïm aquí cinc notes temàtiques curioses, basades en els regests, per acabar amb una mena de divertiment.

La primera, de conservacions i fidelitats. El document número 8 (pàgs. 4-5) és un privilegi concedit pel rei Joan II a Antoni de Cardona, en què li fa donació de la baronia de Bellpuig com a premi per ajudar-lo, en detriment d'Hug II de Cardona, el germà primogènit, qui, per haver lluitat contra el rei, en resulta desposseït.[33] El que ens ha cridat més l'atenció és el que diu el final del regest, en què parla del seu estat de conservació.

Diu: "Este privilegio es escrito en pergamino, y está muy mal tratado, y lo peor, que falta mucha parte que denota havérsela comida los ratones."

Bon profit els faci, en expressió de bons catalans defensors de la Generalitat i de la terra.

A l'índex consten una colla més de documents relacionats, pels quals ens assabentem d'un procés obert contra Antoni de Cardona i els seus successors per part de la vídua d'Hug de Cardona, Elfa de Perelló, i dels seus fills, tot emparant-se en la capitulació que Joan II havia signat a Barcelona, en què feia "general restitució". Tot i això, les diverses resolucions refermen la nova línia successòria i insisteixen que aquest cas no entrava en la "general restitució" perquè Hug II havia comès crim de lesa majestat en enfrontar-s'hi al camp de Rabines (llegiu Rubinat; doc. núm. 18, pàgs. 9-10), i encara el seu fill, en edat adulta, també havia dut armes contra Joan II al costat de Pere de Portugal, a qui feia de patge (doc. núm. 19, pàgs. 10-11).[34]

La segona, concòrdia per tres creus que faltava fer a Montserrat. La dada és recollida dins el document núm. 292, al llibre 6, mentre que no consta en el llibre 5. No porta data, ni tampoc el primer document entrat en aquest número

---

32. Fet en acte públic de subhasta, signat a Cervera el dotze d'octubre de 1861. Vid. Antoni BACH I RIU, *Bellpuig i la seva antiga baronia al Pla d'Urgell*, Barcelona [Tàrrega], 1972, pàg. 249.

33. Un cas més, doncs, de la crueltat d'una guerra civil; així ho fou a la corona catalanoaragonesa, i especialment a l'àmbit de la noblesa. Aquest n'és un exemple fefaent.

34. Vegeu un resum de la història dels enfrontaments i, posteriorment, dels processos, a Antoni BACH, *Bellpuig. Història de la vila de Bellpuig*, pàgs. 81-88. En base a les dades de l'arbre genealògic conservat també a Cervera, diu que Hug II, presoner, havia estat executat a Parrelles, prop de Balaguer.

(l'únic que ha estat recollit a 5), però els altres documents inclosos en el núm. 292 són dels anys 1581 i 1594-1595.

El text del regest és el següent:

"Item copia de una concordia hecha por y entre el muy egregio señor conde de Palamós, de Trivento y de Avellino de una parte, y Pedro Mártir Dodeny, calderer, ciudadano de Barcelona, de parte otra, por las tres cruzes que faltavan hacer por su señoría en el monte de Monserrat, las cuales se havían de cubrir de plomo. Y juntamente los capítulos hechos por dicho señor conde con el maestro Leonart Brosa, batifulayre de hilo de oro, de Barcelona, por hacer las planchas de plomo por cubrir dichas tres cruzes."[35]

Caldria indagar si formaven part d'una obra major, com és ara un calvari, un sepulcre o un monument funerari. I si hem de considerar els Cardona que alhora eren comtes de Palamós, Trivento i Avellino, hem de pensar que aportà els títols i possessions Elisabet de Requessens, casada amb Ramon III el 1506.[36]

La tercera, de conflictes amb familiars de la inquisició. Tot i no estar datat, hem de pensar que seria al 1631 que correspondrien les lletres citatòries que envia el tribunal de la Santa Inquisició de Catalunya a Gaspar de Caldés, donzell, governador i procurador general de les baronies de Bellpuig i Linyola, perquè havia empresonat Francesc Barrufet, bellpugenc i familiar del Sant Ofici; i alhora el comminen que li torni les armes que li havia pres (entre altres, dos pedrenyals i una daga).[37] Sabem que aquesta és la data en què el tribunal de la Inquisició reprèn Francesc Barrufet per portar armes prohibides i li aplica una multa.[38]

I confirma plenament la datació el comentari que en fa Henry Kamen al capítol cinquè –dedicat a la Inquisició- de la seva obra *The Phoenix and the Flame. Catalonia and the Counter Reformation* (1993). Kamen es basa en la investigació directa a

---

35. AHCC, FC, Bellpuig, 6, f. 55r.

36. Mossèn Albareda recull dues referències a prometences fetes pels ducs de Cardona a Montserrat. La primera, el 1543, "que els ducs de Cardona acompliren diferents actes de devoció durant llur novena i en acabat, com de consuetud, ofrenaren rics presents a la Mare de Déu." (pàg. 148); i la segona el 1736, en què la duquessa de Cardona tenia "el seu fill Joan a punt de morir, féu vot de portar-lo un any d'escolà a Montserrat, i complí la promesa. Hom escriví el cerimonial emprat en la vestició d'aquest noble; té quelcom de principesc." (pàg. 219), i en fa una breu descripció, a Anselm M. ALBAREDA, *Història de Montserrat*, Barcelona, 1977.

37. Text del regest: "N. 219. Item copia de unas letras citatorias de tres días expedidas por el tribunal de la Santa Inquisición de Cathaluña presentadas al magnífico Gaspar de Caldés, donzell, governador y procurador general de las baronías de Bellpuig y Liñola, por el excelentísimo señor duque de Sessa, señor de dichas baronías, sobre haver puesto preso en las cárceles de Bellpuig a Francisco Barrufet, en dicha villa habitante, familiar del Santo Oficio, y para que restituiesse dos pedrenales, una daga y otras cosas le tomó dicho Gaspar de Caldés. Adjunta está la respuesta dada por el dicho procurador general." (pàgs. 94-95)

38. Vam resumir el cas a "La Inquisició, del testimoni a l'acció, la moderació i l'abús", dins *Miscel·lània d'estudis. Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 13 (Bellpuig, juny, 2000), pàgs. 21-52, en especial les pàgines 31-32.

l'Archivo Histórico Nacional de Madrid i també, per a Catalunya, en els estudis de Juan Blázquez. Sobre el cas del familiar de Bellpuig Francesc Barrufet, explica:

"El mateix any [1631], Francesc Barrufet, fabricant de cera i familiar de Bellpuig, una ciutat dirigida pel duc de Sessa, va ser empresonat pel governador de la ciutat per possessió de pistoles sense llicència; Barrufet es va escapar de la presó i va acudir als inquisidors de Barcelona per buscar compensació, però hi van dictar en contra. La seva dramàtica carrera pot servir d'exemple de la conducta de molts familiars de l'època."[39]

Ens plau citar aquesta versió catalana de l'obra que manté la nostra vila en tan alta consideració. En nota fa referència al document base (AHN: Inq., llib. 733, f. 338v), i també a l'altra història que comentàvem en el nostre estudi en base a Blázquez. Així: "Barrufet apareix en repetides ocasions als documents, sobretot el 1633 com a amant d'una monja al convent de Vallbona; la relació va durar molt temps, malgrat els esforços de les autoritats eclesiàstiques per trencar-la. És il·lustratiu de l'estat del convent que Barrufet el 1634 es va mudar a viure amb ella a una cel·la: AHN: Inq., llib. 733, f. 439."[40]

Sobre la qualitat dels familiars a Catalunya conclou semblantment a Blázquez: "Les proves que hem vist diuen ben clar que excepte en certs indrets de Castella, on es tractava els familiars amb honor i que eren membres de la noblesa més distingida, a Catalunya normalment se'ls menystenia. Una anàlisi de l'estatus social dels 849 que hi havia a Catalunya el 1600 demostra que el 17 per cent eren mercaders urbans, el 2,5 per cent notaris, l'1 per cent farmacèutics, l'1 per cent mariners, el 5 per cent pagesos i la gran majoria, 58,6 per cent, petits camperols; el 12 per cent no tenien professió o venien de sectors molt diversos. A la seva pròpia anàlisi, la Inquisició el 1622 va arribar a la conclusió que «al distrito desta Inquisición no son las familiaturas y officios del Santo Officio tan estimados ni apetesidos como en Castilla, Zaragoça y Valencia ... No hay quien quiera familiatura ni officio de Inquisición sino algún mesonero o tavernero o persona desta suerte»."[41]

I a més posa un exemple sobre la complexitat de nomenament de familiar en algun cas, justament amb la petició d'un altre bellpugenc, Simon Borràs: "Les normes també es van complir aquell mateix any (1623), quan Simon Borràs de Bellpuig va sol·licitar el càrrec de familiar. Les enquestes de genealogia van començar a l'abril del 1624, però hi va aparèixer una complicació quan va resultar que l'avi patern de la seva dona havia vingut de França,

---

39. Henry KAMEN, *Canvi cultural a la societat del Segle d'Or*, Lleida, 1998, pàg. 352.

40. És el text de la nota 260, pàg. 352.

41. Henry KAMEN, *Canvi cultural...*, pàg. 354.

per la qual cosa es va haver d'acudir al comissari de Puigcerdà i es va haver d'obtenir una declaració del rector d'Enveig. Com que la Inquisició no tenia jurisdicció a França, es va proposar que els testimonis vinguessin a portar les proves a la frontera espanyola. Tot aquest lloable compliment de les regles va allargar el procés de verificació durant dotze anys."[42]

En aquesta mateixa línia, hi ha un altre regest en què el procurador del duc de Sessa i comte de Palamós presenta una súplica al tribunal de la Inquisició perquè no admetin com a familiar Pere Gallart, notari de Palamós, el qual no tindria altre motiu –diu- de posar-se familiar que el d'eximir-se de la jurisdicció del duc i de la jurisdicció secular.[43]

La quarta, d'incomprensió interessada de la llengua catalana. El document número 275 (pàg. 117) exposa com "las justicias de la villa de Baena" havien rebut unes lletres requisitòries, part de les quals era escrita en llatí i en català, i s'excusen que no ho havien complert per no haver-les entès, per la qual cosa n'és demanada la traducció a llengua castellana. I això passa l'any 1617.[44] Al temps del *Tirant lo Blanc*, els cavallers de la península es reptaven i s'entenien prou bé tot utilitzant cada un la seva llengua;[45] al temps del Quixot, no només s'ha acabat la cavalleria, ans també es va acabant la tolerància de les llengües. La funcionalitat de la justícia tendeix a imposar la llengua castellana, i més en la comunicació envers la resta dels territoris peninsulars.

La cinquena, d'aigües curatives. El Duc de Sessa, des de Madrid, el setze de febrer de 1686, envia una lletra al seu procurador general a Catalunya, Emmanuel de Llupià, perquè faci venir de Montpeller trenta-sis garrafes d'aigua de la Reina d'Hongria; hi ha també la recepta de com fer l'aigua i de les virtuts que

---

42. Henry KAMEN, *Canvi cultural* ..., pàg. 360.

43. És dins el núm. 260, però només ha estat copiat a l'índex núm. 6, no al 5 (potser pel fet que no feia referència a les baronies de Bellpuig i Linyola). Diu: "Item una súplica presentada al santo tribunal de Inquisición, a instancia del procurador general del excelentísimo señor duque de Sessa, conde de Palamós, a fin de que no admitiessen por familiar del santo oficio a Pedro Gallart, notario de Palamós, por no ser hombre legal y por no tener otro motivo que eximirse de la jurisdicción de su excelencia y fomentar algunos particulares ocurrentes en dicha villa, sin temor de la jurisdicción secular." AHCC, FC, Bellpuig, 6, f. 47r.

44. Copiem el text sencer del regest: "N. 275. Item un[a] petición dada por Juan de Aguiar, contador mayor del excelentísimo señor Duque de Sessa, a don Francisco de Roxas, theniente de corregidor por su Magestad de la villa de Madrid, pidiendo que por tener dicho señor Duque de Sessa unas letras requisitorias expedidas por el Virrey y Capitán General del Exército y Principado de Cathaluña con unos capítulos cerrados y sellados escritos en lengua latina y cathalana, por lo que las justicias de la villa de Baena, por no entender la lengua, no havían cumplido las dichas letras; mandasse que aquellas fuessen traducidas en lengua castellana (como lo mandó) y fuessen entregadas a la tradución al referido Juan de Aguiar, contador mayor del dicho excelentísimo señor Duque de Sessa. Datt. etc. en Madrid, a 20 de noviembre 1617." (pàg. 117)

45. Als fets d'armes del "passo honroso" al pont d'Órbigo, defensat pel cavaller lleonès Suero de Quiñones, les cartes que els adrecen els cavallers catalans i valencians són en català.

té, estampada en francès.[46] I en aquest camp sí que sembla que les llengües travessen fronteres sense problemes.

Segons l'Alcover-Moll, l'«aigua de la Reina d'Hongria» era alcoholat de romaní (DCVB). Alcohol i romaní serien, doncs, els dos components bàsics, però de segur que hi hauria una colla de substàncies addicionals, així com un complex procés de maceració.

A la GEC, a l'accepció 36 de l'entrada **aigua**, Heribert Barrera fa un breu resum de la història d'aquesta aigua: "Alcoholat preparat amb flors, fulles i brots florits de romaní (recepta atribuïda a la reina Elisabet d'Hongria, segle XIII), o bé solució alcohòlica d'essència de romaní amb algunes altres essències vegetals."

I al receptari alemany d'adrogueria de Buchheister i Ottersbach apareix la recepta de l'aigua d'Hongria (avui una aigua de colònia) segons Askinson.[47] Literalment, és:

Oli essencial de llimona	5,0
Oli essencial de menta	6 gotes
Extracte d'aiguanaf ("de azahar")	80,0
Oli essencial de tarongina ("de melisa")	0,5
Oli essencial de romaní	10,0
Oli essencial de roses	80,0
Alcohol	825,0

46 .- Segons el regest: "N. 552. Item otra carta del dicho excelentísimo señor [Duque de Sessa] para el dicho don Emanuel de Llupià, en la qual le pide que le haga venir de Monpeller una flasquera de 36 garrafas de Agua de la Reyna de Ungría; remitiéndole una receta del modo de hacer dicha agua y de las virtudes que tiene: es estampada con lengua francessa. Datt. etc. en Madrid, a 16 de febrero 1686." (pàg. 219)

47 .- Vegeu G. A. BUCHHEISTER/G. OTTERSBACH, *Recetario de Droguería*, Gustavo Gili editor, Barcelona, 1926, pàg. 391.

ANNEXOS

I. NOTARIS

Hem recollit les dades sobre notaris pertanyents a les poblacions d'Agramunt, Cervera, Balaguer, Bellpuig, Falset, Lleida, Maldà, Montblanc, Sant Martí de Maldà, Solsona, Tàrrega, Verdú i Vilagrassa.

Després de l'any del document i la data, dia i mes, entre parèntesis (quan es pot concretar), donem el nom del notari, el càrrec o càrrecs i, finalment, entre parèntesis, la pàgina del llibre on hi ha la referència i el número de document que li correspon. Recordem que amb la variació de temàtica tornen a reprendre la numeració dels documents.

Agramunt

1255 (27 setembre) tancament de document pel capellà d'Agramunt (404, 5).

1471 (7 gener) Arnau Jover, àlies Clario, notari d'Agramunt (392, 9).

1481 (1 setembre) Ponç Puigancerich, àlies Calbet, notari d'Agramunt (391, 8).

1559 (13 juny) Joan Soler (48, 80).

Cervera

1376 (1 agost) Ramon Romà (32, 55).

1387 (12 febrer) Antoni Tolrà, notari (3, 4).

1390 (6 juliol) Bernat de Sanaüja, notari (402, 2).

1397 (26 maig) Berenguer Exameno (319, 723).

1423 (27 setembre) Joan Germà, veí i notari públic de la vila de Cervera (284-285, 681).

1425 (13 octubre) Joan Germà (316, 715).

1426 (27 novembre) Pau Teixidor, notari públic de la vila (270, 650).

1455 (8 octubre) Antoni Cardó (39, 64).

1508 (20 juliol) Antoni Saliteda (42, 66).

1580 (18 setembre) Felip Camps (60, 119).

1581 (30 maig) Felip Camps, notari públic de la vila (100, 232).

1695 (4 maig) Joan Serra, (136, 333).

Balaguer

1398 (1 agost) Nicolau Cerdà (43, 67).

1442 (5 abril) Armenter Pelós, notari de Balaguer (388, 2).

Bellpuig

1255 (29 maig) mossèn Guillem de Leviosala, prevere, notari de Bellpuig (356, 4).

1386 (30 agost) Jaume de Santorn, prevere i notari de Bellpuig (351, 1).

1414 (15 maig) mossèn Bernat Roig, vicari i notari (20, 31).

1417 (11 agost) Francesc Pellica (41, 65).

1439 (21 març) Francesc Pelliça, notari públic habitant en la vila de Bellpuig d'Anglesola (240-241, 608).

1442 Rossell signa un capbreu (49, 85).

1442 (13 agost) mossèn Pere Canals, vicari, notari per mossèn Francesc Rossell, rector (3-4, 6).

1457 (16 novembre) Gabriel Cortit, notari públic de Bellpuig d'Anglesola (276-277, 662).

1460 (14 febrer) testifica i fa de notari el rector de l'església parroquial (4, 7).

1484 reverend Pere Molle, vicari i notari de la vila (289, 684).

1490 (20 maig) mossèn Bartomeu Arrufat, prevere, vicari, notari de Bellpuig (382, 4).

1497 (16 desembre) Bartomeu Arrufat, prevere, per autoritat apostòlica notari públic de la vila (318, 719).

1504 (2 setembre) reverend Bartomeu Arrufat, prevere, amb autoritat apostòlica notari públic de la vila (49, 85).

1512 (5 febrer) mossèn Joan Gerona, prevere, vicari i notari (21, 33).

1516 (30 gener) mossèn Joan Janer, prevere, vicari i notari (39, 64).

1534 (31 gener) reverend Francesc Garriga, prevere i notari apostòlic (89, 205).

1541 (10 abril) Joan Català, de la ciutat de Lleida, per autoritat reial notari públic de la vila de Bellpuig, regint les escriptures del reverend Miquel Paella, prevere, capellà major de la parroquial (143, 352).

1555 (9 octubre) Joan Català, notari públic de la vila (138, 338).

1556 (5 octubre) Onofre Benet Garriga, notari públic i habitant de la vila (261, 639).

1560 (21 setembre) Onofre Benet Garriga, notari a la vila (120, 285).

1562 (2 maig) Onofre Benet Garriga, notari públic de la vila (174-175, 435).

1564 (17 maig) Onofre Benet Garriga, notari públic de la vila, i Francesc Jener, notari de Bellpuig tenint i regint les escriptures de dit Garriga (160-161, 392); (27 octubre) Joan Català, notari públic de la vila (315, 712).

1569 (6 octubre) Joan Català (74, 155).

1571 (23 setembre) Baltasar Català, natural de Bellpuig, notari de dita vila (96, 222).

1579 (12 juliol) Antoni Joan Mestre, notari públic de la vila (145, 358).

1580 Baltasar Català, habitant i notari públic de la vila (104, 242).

1581 (20 maig) Baltasar Català, notari públic i habitant a la vila de Bellpuig (202, 510).

1589 (13 desembre) Joan Janer (48, 81).

1589 (17 desembre) Joaquim Rossell treu trassumpte d'un capbreu en poder de Joan Janer, tots dos notaris de Bellpuig (50, 88).

1594 (17 març) Joan Janer, notari públic de la vila (411, 3).

1602 (19 febrer) Joan Janer, notari (141, 346).

1603 (5 juliol) Joan Janer, notari públic de la vila (174, 436).

1619 (-1624) àpoques en poder de Francesc Janer, notari públic de la vila (77, 166).

1621 (14 setembre) Francesc Janer, notari i arxiver (356, 5).

1626 Francesc Janer, notari i escrivà de la cort de les baronies (342, 4).

1630 (14 juny) Francesc Janer, notari públic de la vila (160, 390).

1631 (6 juny) reverend Antoni Borràs, prevere, capellà major, substitut de Francesc Janer, notari públic de la vila (190-191, 480).

1633 (-1636) àpoques en poder de Francesc Janer, notari públic de la vila (77, 167); (28 març) Francesc Borràs, prevere i notari (120, 286); (4 maig) reverend Antoni Borràs, prevere, capellà major i notari de la vila (137-138, 336).

1638 (12 juny) Francesc Janer, notari (326, 743).

1657 Josep Trilla, notari públic de la vila (344, 12).

1659 (20 abril) Josep Trilla, notari públic de la vila i escrivà major de les baronies (94, 218).

1667 (1 maig) Joan Rossell (46-47, 75).

1683 (14 setembre) Antoni Tomàs, notari públic i escrivà de les baronies (210, 528).

1686 Antoni Tomàs, notari i escrivà de la cort de les baronies (121, 291).

1687 (11 juny) Antoni Tomàs, notari de les baronies i de la cort de les baronies (110, 262).

1688 (30 novembre) Antoni Tomàs, notari públic de la vila (95-96, 221).

1690 (6 març) Joaquim Rossell, notari públic i escrivà de la universitat i del Consell de la vila (95, 220); (1 agost) Joaquim Rossell, mercader de Barcelona, notari públic de Bellpuig i escrivà de la cort de les baronies (112, 266).

1692 Joaquim Rossell (48, 78).

1693 Joaquim Rossell, notari públic de la vila, certifica i Francesc Bosch, notari públic de la vila, tanca una concòrdia (98, 226); (8 juny) doctor Joaquim Rossell, mercader de Barcelona, notari públic de la vila (112, 267).

1695 (4 maig) Joan Fransoy, notari públic de la vila (136, 333); (19 maig) Joaquim Rossell, notari (114-115, 270).

1696 Joaquim Rossell, mercader de Barcelona i notari públic de la vila de Bellpuig i Linyola (99, 230).

1697 (1 maig) Joaquim Rossell, mercader de Barcelona i notari públic de la vila (124-125, 300).

1698 (20 gener) Joan Serra, notari de la vila, es nomenava i firmava cavaller donzell sense ser-ho (130, 316); (25 gener) Joaquim Rossell, notari de Bellpuig (100, 231).

1729 (30 octubre) Rafel Soler (327, 747).

Falset

1421 (27 novembre) Guillem de Perelló, notari i habitant a la vila de Falset (288, 683); (29 novembre) Guillem Perelló (33, 57).

1422 (23 juny) Guillem Ferrer (30, 52); (12 agost) Guillem Ferrer, habitant i notari públic de la vila (243, 611).

1423 (21 febrer) Guillem Ferrer, notari de la vila (317, 718).

1439 (17 març) Pere Perelló, notari públic de la vila (241-242, 609).

1441 (8 juliol) Pere Perelló, habitant i notari públic de la vila (287, 683).

1458 (25 novembre) reverend Miquel de Sto, vicari i notari públic de la parròquia de Falset pel reverend Antoni Simó, rector de dita parròquia i vila (228, 580).

1518 (10 febrer) Joan Bru, notari públic i regint l'escrivania pública de la vila de Falset pel reverend Joan Ferrando de Busquets, hospitaler de la Seu de Tortosa, rector i notari públic de dita vila (239-240, 606).

Lleida

1287 (23 abril) Berenguer Bardina, notari de Lleida (282, 671).

1314 (26 setembre) Ramon Galdi, notari de Lleida (410, 2).

1336 (3 juliol) Berenguer Estrader, notari de Lleida (365, 8).

1368 (11 octubre) Andreu Vilasparsa, notari públic de Lleida (272, 653).

1387 (27 novembre) Andreu Vilaspana, notari públic de Lleida (230, 587).

1397 (27 novembre) Andreu Vilasparsa, notari públic (271, 652).

1400 (9 setembre) Antoni Ferrer, notari públic de Lleida (265, 643).

1425 (31 juliol) Bernat de la Pardina, notari de la ciutat (318, 720).

1436 (18 agost) Pere Ferrer (38, 64).

1439 (26 agost) Bartomeu Pastor, notari (388, 3).

1441 (16 agost) Arnau de la Pardina (45, 72).

1457 (13 juliol) Miquel de Tàrrega, notari, i Simó de Torres, connotari seu (16, 25); (20 agost) Miquel Antist, notari de Lleida i Miquel Vives, notari de Lleida regint les escriptures d'Antist (394, 14).

1467 Pere Martín, habitant i notari públic de Lleida (284, 680); (26 octubre) Joan Alcolega (9, 17).

1482 (6 novembre) Miquel Antist, notari públic (235-236, 601).

1487 (22 gener) Joan de Casagualda, notari públic de la ciutat (115, 271).

1491 (2 febrer) Miquel Antistat, notari públic de Lleida (279, 669).

1493 (2 setembre) Guillem Soriguera, notari públic (283, 677).

1503 (10 octubre) Pau Roger (44, 70).

Maldà

1354 (5 maig)Bartomeu Saïl Forés, vicari i notari del lloc de Maldà (371, 12).

1414 (3 maig) tanca un document o acte mossèn Bernat de Vilaprinyó, rector de Maldà (366, 10).

Montblanc

1330 (7 abril) Jaume Conesa (364, 5).

1346 (març) Pere Reedor, notari (371, 14).

Sant Martí de Maldà

1415 (15 febrer) reverend Pere d'Utxafava, prevere, vicari i notari del lloc de Sant Martí (364-365, 7).

Solsona

1335 (30 abril) Pere Casagualdo, notari (361, 1).

Tàrrega

1323 (24 maig) Pere Amenós, notari (362, 3).

1334 (1 gener) Pere Amenós, notari (2, 3).

1357 (4 setembre) Francesc de Fluvià, notari (403, 3).

1379 (27 abril) Pere de Prats, notari de la vila (381, 1).

1398 (1 agost) Bernat Llorens (43, 67).

1402 (6 agost) Bernat Tolrà (21, 34).

1405 (10 gener) Simon Canut, notari de la vila (366, 9).

1433 (23 octubre) Ponç Moratell, notari públic de Tàrrega (406, 9).
1467 (27 juliol) Francesc Palau (9, 16).
1475 (27 març) Francesc Palau (19, 29).
1507 (7 octubre) Bernabé Palau (43, 68).
1508 (25 febrer) Bernabé Palau (31, 54).
1514 (7 abril) Francesc Ponces, notari públic de Tàrrega (187, 472).
1515 (12 març) Francesc Ponces, notari (391, 7).
1521 (16 gener) Francesc Ponces, notari de la vila (332, 765).
1534 (26 juny) Antoni Teixidor (25, 42).
1537 (1 novembre) Jaume Nuet, notari de la vila (250, 623).
1540 (24 febrer) Jaume Nuet, notari públic de la vila (250-251, 624).
1554 (11 desembre) Antoni Teixidor (51, 91).
1564 (17 maig) Jaume Jeroni Ponces, notari públic de la vila (99, 228).
1570 Montserrat Ferrer, notari de la vila (372, 16).
1611 (10 març) Melcior Baget i Marc Molner, notaris de la vila (58, 113).
1698 (25 gener) Francesc Colom, notari públic i de la cort del deganat de Tàrrega (100, 231).

Verdú

1440 (7 desembre) Pere Morell, notari de la vila de Verdú (400, 1).
1441 (14 gener) Pere Morell, notari (400, 1).

Vilagrassa

1359 (21 agost) Pere D'Apiaria (8, 14).

2. SERVIDORS DELS SENYORS DE LA BARONIA

Amb el mateix ordre de precisions que a l'apartat anterior, tenim:

1493 (8 maig) magnífic mossèn Ramon de Maldà, procurador del noble senyor don Ramon de Cardona, senyor de la baronia de Bellpuig d'Anglesola (200, 506).

1506 (7 setembre) mossèn Bernat Dusay, ciutadà de Barcelona, procurador de l'il·lustre Ramon de Cardona (16, 26).

1510 (dia de Nadal) Luis de Sedano, procurador de l'il·lustre senyor don Ramon de Cardona, baró i senyor de la baronia i vila de Bellpuig i de Linyola, virrei i lloctinent general en el regne de Nàpols (71, 143).

1513 Joan Vellet, de Bellpuig, procurador de l'il·lustre don Ramon de Cardona, senyor de la vila i baronies (155, 379); (30 juny) misser Luis de Sedano, donzell, domiciliat a Barcelona, procurador de l'il·lustre senyor don Ramon de Cardona, senyor de les baronies de Bellpuig i Linyola, conseller del rei, virrei, capità i lloctinent general a Nàpols (275-276, 660).

1514 (7 abril) mossèn Luis de Sedano, procurador general de les baronies (187, 472).

1519 (8 gener) Ramon de Cardona, virrei de Nàpols, dóna permís a mestre Pedro Cuyner, criat seu, per tornar a Espanya (277, 664).

1521 (16 gener) Luis de Cedano, apoderat de Ramon Folch de Cardona, senyor de les baronies (332, 765); (28 gener) mossèn Jaume Ferrandis, procurador de la baronia (7, 13).

1524 (1 abril) mossèn Sedano, procurador de l'il·lustre senyor don Ramon de Cardona (107, 252).

1528 (-1535) mossèn Vicent Navarra, procurador de l'il·lustre senyor almirall (29, 51).

1535 Miquel Baptista, majordom del senyor almirall de Nàpols (73, 149).

1539 (16 maig) magnífic Joan Canyelles, secretari i procurador general de Ferran Folch de Cardona, duc de Soma, senyor de les baronies (312-313, 704).

1540 (24 febrer) mossèn Antoni Comes, majordom de l'il·lustre don Ferran de Cardona, gran almirall de Nàpols (250-251, 624).

1544 mossèn Diego Álvarez de Peralta, procurador de l'il·lustre don Ferran de Cardona (18, 26).

1546 senyor Peralta, gentilhome, i Baltasar Argensola, patge de l'almirall de Nàpols (80, 177).

1548 (11 març) Benet Sever, veedor de l'excel·lentíssim Ferran de Cardona, duc de Soma i senyor de les baronies (129, 313); (18 març) Pere Benet Sever, de Llers, veedor de Ferran de Cardona, gran almirall de Nàpols (171, 427).

1554 (1 desembre) misser Lluís Soler, assessor de la baronia, i Diego Cerdán, comptador de l'il·lustre almirall de Nàpols (126, 303).

1559 Diego López Cerdán, comptador i procurador de l'il·lustre don Ferran de Cardona, duc de Soma, senyor de les baronies de Bellpuig i Linyola (50, 86).

1569 (7 juliol) Jeroni d'Olivó escriu a l'il·lustre Ferran de Cardona sobre els comptes que devia donar Diego López Cerdán i altres (107, 253).

1571 (23 setembre) acte de possessió de les baronies pel magnífic senyor Antoni de Sacosta, donzell, a la vila de Bellpuig domiciliat, com a procurador de l'excel·lentíssim senyor don Lluís Folch de Cardona i d'Anglesola, duc de Soma, etc. (96, 222).

1572 (21 agost) magnífic Andreu Sacosta, donzell, domiciliat a Barcelona, procurador i síndic de les universitats de Bellpuig i llocs de Linyola i Golmés (269, 649).

1576 (11 octubre) Joan Canyelles, procurador de l'il·lustre don Antoni de Cardona; referència a una deixa feta pel difunt almirall Ferran de Cardona, pare d'Antoni (157, 384); J. Canyelles és donzell i populat a Barcelona (309, 698).

1589 (17 desembre) senyor Gaspar d'Olivó, donzell, governador i procurador general de l'excel·lentíssim senyor don Antoni Folch de Cardona, Còrdova i Aragó, duc de Sessa i Soma, etc. (50, 88).

1596 (22 gener) Milan Muñoz, majordom de la hisenda de Bellpuig, dóna comptes de l'any 1595, rebuts per Jaume Alós Colom, procurador del senyor almirall de Nàpols (73, 150).

1598 (16 febrer) Jaume Alós Colom, procurador general de don Antoni de Cardona i Còrdova, duc de Sessa i senyor de les baronies (56, 109).

1600 (-1602) Pere Ausiàs March, governador general de les baronies de Bellpuig i Linyola per l'excel·lentíssim senyor don Antoni Folch de Cardona, Còrdova i Anglesola, duc de Sessa i de Baena, senyor de les dites baronies (97, 225); (20 agost) Jaume Alós Colom, en Barcelona populat, procurador general de l'excel·lentíssim duc de Sessa (193, 486); (11 desembre) mossèn Pere Ferrer, de Riudoms, administrador dels arrendadors de la baronia, i Jaume Alós Colom, procurador general (168-169, 419).

1601 (21 març) Jaume Alós Colom, procurador de sa excel·lència (118, 279); (29 març) Rafel Cervera, procurador general del duc de Sessa i Soma (195, 491).

1602 (1 octubre) Rafel Cervera, procurador de dona Joana de Còrdova i Cardona, duquessa de Sessa, i Juan de Herrera, procurador del duc de Cardona (116, 274).

1603 (23 març) Jaume Alós Colom, procurador general del duc de Sessa, i mossèn Pere Ferrer, de Riudoms, administrador de les rendes de la baronia (165, 407); (12 juny) lletra de [Pere] Ausiàs March a l'excel·lentíssim duc de Soma, senyor de les baronies (179, 449); (5 juliol) Joan Tudela, mercader de Bellpuig, tresorer de l'excel·lentíssim duc de Sessa (174, 436).

1606 Rafel Cervera, ciutadà honrat de Barcelona, procurador general dels hereus i successors de l'excel·lentíssim Antoni de Cardona, quòndam, duc de Sessa i de Baena (153, 377).

1609 (20 desembre) Rafael Cervera, procurador general del duc de Sessa (181, 452).

1610 (21 maig) senyor Gaspar de Pons i de Ribelles, governador de la baronia de Bellpuig (197, 497); (28 maig) Gispert de Pons, baró de Ribelles, governador de les baronies de Bellpuig i Linyola (121, 288).

1612 Rafael Cervera, ciutadà honrat de Barcelona, procurador general de l'excel·lentíssim senyor don Lluís Fernández de Còrdova i Cardona, duc de Sessa i Soma, senyor de les baronies de Bellpuig i Linyola (65-66, 130).

1617 (1 juny) Tomàs Pujalt, arrendador de les menuderies de la baronia de Bellpuig per ordre de don Leandre Margarit i de Gallart (76, 163); (20 novembre) Juan de Aguiar, comptador major del duc de Sessa (117, 275).

1618 (-1620) Carles de Caldés, governador de les baronies de Bellpuig i Linyola (76, 162).

1619 (-1624) don Leandre Margarit i de Gallart, procurador general de l'excel·lentíssim senyor don Lluís Folch de Cardona, Fernández de Còrdova, duc de Sessa, etc. (77, 166).

1623 (30 juny) don Leandre Margarit i de Gallart, procurador del senyor duc de Sessa (73, 151).

1631 (agost) Rafael Cervera, procurador de l'excel·lentíssim senyor duc de Sessa, senyor de les baronies (130, 314).

1633 (-1636) Joan Alzina, habitant a Bellpuig, tresorer del duc de Sessa (77, 167).

1637 (7 març) doctor Domingo Ossona, procurador general del duc de Sessa (93, 217).

1659 (5 febrer) el duc escriu al senyor don Gabriel de Llupià que passi a Bellpuig i baronies a prendre possessió en nom seu (222, 560); (20 abril) Joan Fàbregues, batlle de la vila per l'excel·lentíssim senyor don Francesc Fernández de Còrdova, Folch de Cardona, etc. (94, 218); (21 abril) don Francesc Alós, procurador de l'excel·lentíssim senyor duc (52, 94); (5 juliol) don Juan de Molina, correu i criat del duc (223, 561).

1664 (10 agost) Josep Alzina, tresorer de sa excel·lència i lloctinent de governador de les baronies (90, 206).

1667 (1 maig) don Jeroni de Codina, procurador general del duc de Sessa (46-47, 75).

1672 (-1678) comptes de Josep Alzina, tresorer de l'excel·lentíssim duc de Sessa (81, 179).

1677 (9 març) don Emmanuel de Llupià diu al duc de Sessa que es troba a Barcelona Josep Alzina, tresorer del duc (213, 536).

1683 (-1685) doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà, assessor ordinari de les baronies, i don Emmanuel de Llupià, governador de Catalunya, procurador general del duc de Sessa i de Baena (209, 526 i 527); (14 setembre) magnífic Josep Alzina, lloctinent de governador de les baronies (210, 527).

1684 il·lustre Emmanuel de Llupià, general d'artilleria i governador de Catalunya, procurador del duc de Sessa i Baena (205, 518).

1687 (22 maig) Jaume Grañó, subbatlle de la vila (123, 294); (11 juny) doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà, assessor ordinari de les baronies per l'excel·lentíssim senyor duc de Sessa (110, 262).

1688 (26 octubre) Emmanuel de Llupià, procurador general de don Fèlix de Còrdova, Foch de Cardona i Aragó, duc de Sessa, etc. (87, 197); (30 novembre) acte de possessió de les baronies de Bellpuig i Linyola per l'il·lustre senyor don Emmanuel de Llupià, cavaller de l'orde de Nostra Senyora d'Alcàntara, general d'artilleria, com a procurador general de l'excel·lentíssim senyor don Fèlix Fernández de Còrdova, Folch de Cardona, etc. (95-96, 221).

1689 (-1691) Joan Baptista Tàpies i de Solà, populat a Bellpuig, tresorer del duc de Sessa (311, 700); (16 abril) el senyor duc i gran almirall passa a Emmanuel de Llupià un memorial del doctor Joan Francesc Jover i Chesa, de la vila de Tàrrega, per la pretensió que té al càrrec de governador de les baronies i li deixa a ell la decisió (221, 557).

1690 (6 març) don Emmanuel de Llupià, procurador general; el Consell de la vila de Bellpuig li demana que l'assessor de les baronies no obtingui el càrrec de governador (95, 220).

1691 (14 febrer) doctor Joan Baptista Tàpies i de Solà, assessor ordinari i tinent de governador de les baronies de Bellpuig i Linyola (211-212, 531).

1692 (14 maig) don Emmanuel de Llupià, procurador general de sa excel·lència (59, 116); (3 juliol) don Francesc de Llar, procurador general del duc de Sessa (47, 76).

1695 (19 maig) Pere Gomar, batlle (113, 268).

1699 (26 juny) Pere Gomar, tresorer de les rendes de sa excel·lència i tinent de governador per les baronies (75, 158).

1703 (25 novembre) Pere de Gomar, apoderat del duc de Sessa, i el doctor Benet Collell, assessor de les baronies (323, 733).

1704 (19 juny) Pere Gomar, procurador de l'excel·lentíssim senyor (91, 210).

1714 Pere Gomar, apoderat del duc de Sessa (324-325, 738).

1729 (30 octubre) don Juan Antonio de Padilla, apoderat del duc (327, 747).

1730 Baltasar de Tàpies, procurador del duc de Sessa (328, 719).